

Till: Svenska Unescorådet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Verksamhetsberättelse Biosfärprogrammet Sverige 2021

I Biosfärprogrammets verksamhetsplan för 2021 lyfts tre fokusområden fram. Den här verksamhetsberättelsen redogör för årets aktiviteter och insatser utifrån verksamhetsplanens fokusområden.

STÄRKA BIOSFÄROMRÅDENAS ROLL SOM MODELLOMRÅDEN

Inför 2021 avsåg Programkommittén hålla en workshop med en bredare krets av myndigheter och aktörer för att öka engagemang för biosfärprogrammet och bredda deltagande i Programkommittén. Efter övervägande anses en riktad uppsökande verksamhet, myndighet för myndighet, vara en bättre lämpad strategi för att skapa mer engagemang och delaktighet i Biosfärprogrammet.

Programkommittén ska verka för att biosfärområden engageras under konferenser och events för att lyfta hur biosfärområdena arbetar för att bidra till Agenda 2030 och implementera de Globala Målen för Hållbar Utveckling, SDG. Under året har biosfärområdena synliggjorts ibland annat dessa sammanhang:

- Blekinge Arkipelag - Lokala hållbara lösningar på globala och regionala utmaningar. Föredrag i webinarier i serie inom Interregprojektet SEAPLANSPACE som fokuserar på hav och planeringsrelaterade frågeställningar.
- Voxnadalen arrangerade en exkursion i samband med Skogsstyrelsens och Miljömålsrådets projekt "Ett mer variationsrikt skogsbruk". Det blev också ett reportage i Skogsstyrelsens tidning Skogseko om naturlig förnyring, kvalitetsvirke och Hälsingefura.
- Östra Vätterbranterna har delat sina erfarenheter av det biosfäriska arbetssättet under en workshopserie med fokus på att tillgängliggöra Hjäl-maren som attraktivt rekreationsområde.
- Under sommaren 2021 spelade UR in en föreläsningsserie om Sveriges flora och fauna på några av landets 33 naturum. Kristianstads Vattenrike bidrog med berättelser om djur och växter, platser och aktiviteter i biosfärområdet. <https://urplay.se/program/223495-ur-samtiden-naturum-vattenriket-vattenriket-en-modell-for-hallbar-utveckling>

Programkommittén ansvarar för biosfärområdenas kvalité inför nomineringar av nya områden och biosfärområdenas 10-årsutvärderingar. Under 2021 godkändes Vänerskärsgården med Kinnekulles 10-årsutvärdering av den globala styrelsen för Biosfärprogrammet (MAB-ICC). Älvlandskapet Nedre Dalälven och Blekinge Arkipelag har färdigställt sina 10-årsutvärderingar och de lämnades efter Kommitténs godkännande till MAB-sekretariatet den 30 september. Kommittén har även följt utvecklingen av påbörjad 10-årsutvärdering för Östra Vätterbranterna.

Under 2021 genomförde Naturvårdsverket en förstudie som syftade till att kartlägga hur Naturvårdsverket kan nyttja biosfärområdenas kunskap, erfarenheter och nätverk på ett bättre sätt. Förstudien har presenterats för Biosfärrådet och Programkommittén.

Under 2020 fick SLU i uppdrag att göra en utvärdering av biosfärområdenas organisationsformer samt att beskriva bildningsprocesserna för de två nya biosfärområdena. Rapporten finansierades av Naturvårdsverket och är publicerad i deras rapportserie. Rapporten översattes till engelska under början av 2021 och publicerades på Biosfärprogrammets hemsida.

Svenska Unescorådet tog under våren fram en översikt över pågående forskningssamarbeten i biosfärområdena. Översikten syftar till att ge en övergripande bild av hur de svenska biosfärområdena arbetar med forskning. Samtliga biosfärområden bidrog i arbetet och rapporten har publicerats på Biosfärprogrammets hemsida.

STÄRKA BIOSFÄRNÄTVERKET I SVERIGE

I syfte att stärka kopplingen mellan biosfärområden och forskning, planeras konferensen "Forskning för Agenda 2030 med Unescos biosfärområden som plattform - Från forskning till innovation, från innovation till transformation". Konferensen är ett samarrangemang mellan SLU i Umeå, LU Land och Biosfärprogrammet. Under året har projektorganisation tillsatts, fund-raising påbörjats och konferensens innehåll börjat planeras. Konferensen hålls i Lund och i Umeå den 23-25 maj 2022.

Örådet genomfördes i oktober i Alfta i Voxnadal. Biosfärkoordinatörer från alla biosfärområden i Sverige deltog, liksom Svenska Unescorådet, Programkommitténs ordförande och en representant från Naturvårdsverket. På Örådet fick vi information om projekten Kulturarv möter framtid och Mera Hälsingefura. En workshop hölls om hur vi stimulerar ökad kännedom om och samverkan med biosfärområdena i Sverige.

På grund av rådande omständigheter med Covid-19 ställdes både konferensen för biosfärkommuner och studieresan till Appennino Tosco Emiliano in. Konferensen för biosfärkommuner har flyttats fram och planeras hållas under 2023.

STÄRKA BIOSFÄRPROGRAMMET SVERIGE INTERNATIONELLT

Johanna MacTaggart var Sveriges representant på den 33'e sessionen av MAB-ICC. Mötet hölls digitalt och för första gången i Afrika, Nigeria. Instruktioner förbereddes och rapport från mötet avlämnades. Sveriges bidrag till Lima Action Plan har rapporterats till MAB-sekretariatet i Paris och den globala styrelsen för Biosfärprogrammet, MAB-ICC.

MAB-ICC godkände 20 nya biosfärområden. Tre nya länder har inkluderats i världs nätverket: Lesotho, Saudi Arabien och Libyen. Två områden drogs tillbaka, vilket meddelades MAB-ICC. Nu består WNBR av 727 biosfärområden i 131 länder, varav 22 är internationellt gränsöverskridande. Världens första biosfärområde som förenar 5 länder godkändes (Österrike, Kroatien, Slovenien, Ungern och Serbien).

Sverige har ingått i en internationell arbetsgrupp och i stor utsträckning bidragit till utformningen av den nya strategin "Process of Excellence and Enhancement of the WNBR as Well as Quality Improvement of All Members of the World Network", som är en kvalitetssäkringsprocess för biosfärområden mellan deras 10-årsutvärderingar. Strategin antogs av MAB-ICC och den tidigare sk Exit Strategy avslutades.

Både EuroMAB och NordMAB konferenserna flyttades fram. EuroMAB planeras hållas i Biosfärområde Knockberge, Österrike, den 12-16 september 2022. NordMAB hålls först under 2023.

KOMMUNIKATIONSINSATSER

I år fyller Biosfärprogrammet 50 år, vilket uppmärksammas på olika sätt runt om i världen. Svenska Unescorådet tilldelade extra medel till Biosfärprogrammet för kommunikationsarbete inför 50-årsjubileet. En kommunikationsplan för jubileumsåret togs fram, som satte särskilt fokus på Biosfärdagen. Kommunikationsstrategin som tagits fram av Unescos MAB-sekretariat översattes till svenska och biosfärområdena informerades om hur kommunikationsmaterialet, inklusive grafisk profil, kan användas under året. I samband med biosfärdagen gjordes en kampanj i social media.

Naturvårdsverket tilldelade extra medel till Biosfärprogrammet som möjliggjorde utvecklat kommunikationsarbete. Under hösten arrangerades en workshop med särskilt fokus på kommunikationsmål. En kommunikationsstrategi för 2022-2024 och en ansökan till Formas kommunikationsutlysning togs fram utifrån resultatet från workshopen.

Hemsidan har uppdaterats med aktuella nyheter om Sveriges biosfärområden. Nyheter och aktiviteter i biosfärområdena kommuniceras via Facebook. I samband med biosfärdagen 2 juni genomfördes arrangemang i flera biosfärområden. Däremot arrangerades inget nationellt event i år.

Svenska Unescorådet har under året publicerat debattartiklar med goda exempel från biosfärområden och SVT Jämtland lyfte biosfärområden i sin programserie om effekter av ökat besöksstryck i områden med känslig natur.

Wikimedia Sverige anordnade den svenska deltävlingen i den globala fototävlingen Wiki Loves Earth 2021. Totalt bidrog 156 deltagare med 1 875 bilder. 403 unika objekt – naturreservat, nationalparker, naturminnen och biosfärområden – avbildades i tävlingen. Det innebär att många platser, som tidigare var blåa på den digitala naturarvskartan, nu är fotograferade, digitaliserade och tillgängliga för vem som helst, varhelst det finns internet.

Årets vinnarbild var en vy över Vivesholm fotograferad av Måns Hagberg. Svenska Unescorådet gav ett specialpris för bästa biosfärområdesbild till Mikael Lundgren för ett fotografi av den fantastiska skorpionsländan, som finns i Biosfärområde Vänerskärgrården med Kinnekulle. Biosfärprogrammet var medlem i tävlingens jury.

Biosfärområdena var också i fokus under Wikimedias tävlingsvecka som hölls i samband med biologiska mångfaldens dag. Under en veckas tid, fokuserade Wikipediaskribenterna på att utveckla information om biosfärområden, biologisk mångfald, rödlistade arter och mycket mer. Totalt deltog 17 användare, och de skrev 8 nya artiklar, förbättrade 32 artiklar och bidrog med 118 bilder. Bland annat skapades artiklar om sydsvensk lindborre (hotad art i Östra Vätterbranterna), miljöanpassad upphandling, biosfärprogrammet, hållbar turism, symbolart och skogsbete. Planetens gränser, miljömärkning och biotopskydd är exempel på artiklar som blev utökade.

PÅGÅENDE PROJEKT OCH INITIATIV

Biosphere for Baltic

Biosphere for Baltic är ett internationellt nätverk som samlar nio biosfärområden kring Östersjön med syftet att synliggöra biosfärområdenas roll att bidra till Agenda 2030 och SDG 14. Biosphere for Baltic är en unik möjlighet för Unescos biosfärområden i Östersjöregionen att träffas och utbyta erfarenheter samt för att utveckla nya områden för samverkan. Målet är att stimulera lärande och sprida goda erfarenheter från Östersjöregionen inom det globala nätverket för biosfärområden och till andra intressenter. Biosphere for Baltic lanserades 2017 som ett frivilligt åtagande under FN's havskonferens i New York.

Under våren 2021 planerades en nätverksträff på Rügen som fick ställas in på grund av pandemin. För att underhålla kontakter och fortsätta fokusera på möjligheter för erfarenhetsutbyte och framtida samverkan, arrangerar Sverige regelbundet återkommande digitala frukostfikor. Havets dag, kampanjer i social media, möjliga nya finansieringsströmmar och Havsambassadörer är exempel på teman som lyfts och diskuterats under fikorna.

Under 2019-2020, finansierades aktiviteter inom Biosphere for Baltic av Svenska Institutet genom projektet BfB TOOLS (Tourism for Ocean Literacy). Projektet slutredovisades under 2021. En informationsfolder om hållbara produkter i biosfärområdena och slutrapporten är publicerad på Biosfärprogrammets hemsida.

I samband med EUSBSR's årliga möte, arrangerades en session med fokus på Biosphere for Baltic. Under sessionen lyftes projektet BfB TOOLS fram och goda exempel på hur biosfärområden i kring Östersjön bidrar till Agenda 2030 samt hur deras verksamhet tangerar utpekade fokusområden i EUSBSR Action Plan. (EUSBSR = EU Strategy for the Baltic Sea Region)

BioOverTemp 2.0

Det är fortsatt stort intresse att utveckla en ansökan med fokus på klimatförändringar och skogslandskap till Horizon Europe. Sverige har under året bidragit i arbetet och ingår i den sk Core Group.

Pilotstudie om biosfärområden i Barentsregionen

Förstudien syftade till att kartlägga möjligheter till ökat samarbete mellan biosfärområden genom att använda Barentssamarbetet som en plattform. Huvudsakligt fokus var att hitta samarbetsmöjligheter inom Barents Forest Sector Network (BFSN). Förstudien finansierades till största delen av Skogsstyrelsen inom ramen för Skogsprogrammet och pågick från oktober 2020 till januari 2021. Biosfärområde Vindelälven-Juhtatátáhkka och Biosfärområde Norra Karelen i Finland utvecklar fördjupat samarbete till resultat från förstudien. Förstudierapporten är publicerad på Biosfärprogrammets hemsida.

From Traditional Resource use of Modern Industrial Production: Adaptive Co-management on the West Coast of Norway; TRADMOD

Projektet belyser hur ekosystem och ekosystemtjänster kan stärkas i ett område som utsätts för hastig förändring, om betande djur kan bidra till att bevara och utveckla ekosystem och ekosystemtjänster, samt möjligheter med gröna utvecklingsstrategier utifrån ett regionalt perspektiv. Projektet finansieras av Norges Forskningsråd (NFR) och pågår till augusti 2022.

Forskningsprojekt angående möjligheten att minska hotet mot den inhemska floran i ett föränderligt klimat genom ändamålsenlig kommunikation

Initiativet för detta 4-åriga doktorandprojekt kommer från institutionen för Landskapsplanering, planering och förvaltning vid SLU-Alnarp. Projektet engagerar några av de svenska biosfärområdena för att ta fram och tillämpa ny kunskap om hur man bäst utformar kommunikation kring invasionsskuld i ett föränderligt klimat och hur man som trädgårdsägare kan bidra till att minska den. Projektet finansieras av Formas och pågår till april 2022.

ORGANISATION

Programkommittén har haft tre digitala sammanträden under året. Biosfärrådet har regelbundna zoommöten som hållits åtta gånger under året.

Programkommittén:

Marcus Carlsson Reich, ordförande, Naturvårdsverket
Johanna MacTaggart, Biosfärprogrammet Sverige
Olof Olsson, Stockholm Resilience Centre
Peter Blombäck/Dan Rydberg (alternerar) Skogsstyrelsen
Johan Kling, Havs- och Vattenmyndigheten

Biosfärrådet:

Johanna MacTaggart, ordförande, nationell koordinator*
Carina Wettemark, koordinator Kristianstads Vattenrike*
Maria Gustavsson, koordinator Vänerskärgrården med Kinnekulle
Helena Torsell, koordinator Vänerskärgrården med Kinnekulle*
Magnus Pamp, koordinator Älvlandskapet Nedre Dalälven
Elias Regelin, koordinator Älvlandskapet Nedre Dalälven*
Mattias Holmqvist, koordinator Blekinge Arkipelag*
Susanne Mattsson, biträdande koordinator Blekinge Arkipelag
Charlotte Strandell, koordinator Östra Vätterbranterna*
Ann-Kristine Vinka, koordinator Vindelälven-Juhttátdahkka*
Daniela Nedelcheva, projektledare Vindelälven-Juhttátdahkka
Hanna Alfredsson, koordinator Voxnadalen*
Anna-Karin Poussart, koordinator Vombsjösjönsänkan*
Sara Ericsson, projektledare Vombsjösjönsänkan
Per Blomberg, projektledare Vombsjösjönsänkan

Under året har nya koordinatörer rekryterats. De som är markerade med * är koordinatörer vid årets utgång, 2021-12-31.

RAPPORTER

Forskningsarbeten i de svenska biosfärområdena:

<https://biosfarprogrammet.se/wp-content/uploads/Forskningsarbeten.biosfaromraden.pdf>

Building Biosphere Reserves through collaborative governance:

<https://biosfarprogrammet.se/wp-content/uploads/Building-BRs-through-collaborative-governance-978-91-620-6989-6.pdf>

Hållbara produkter i biosfärområden kring Östersjön (BfB TOOLS):

https://biosfarprogrammet.se/wp-content/uploads/Sustainable-products-BFB-TOOLS_final.pdf

Biosphere for Baltic – Tourism for Ocean Literacy, slutrapport:

<https://biosfarprogrammet.se/wp-content/uploads/Final-report-BFB-TOOLS-027612019.pdf>

Pilotstudie om biosfärområden i Barentsregionen:

https://biosfarprogrammet.se/wp-content/uploads/Report_Unesco-Biosphere-Reserves-within-the-Barents-Region_Final-webb.pdf

EKONOMI

Budget för 2021		UTFALL
Nationella möten	25 000	14 995
Reskostnader och möten	20 000	1 402
Kommunikation och hemsida	30 000	16 800
Konferens om biosfärområden och forskning (ombudgetering)		50 000
TOTAL SUMMA	75 000	83 197
Ingående balans	-2 103	
Erhållet bidrag 2021	-75 000	
TOTAL SUMMA (med ingående balans)		81 094
Utgående balans som löper över till 2022		6 094